

filozo

obja

Platon,
Platon,
Platon,
K. Mar
(Grund
J. G. F
nauke
G. San
animal
E. Bloc
K. Mar
N. Har
metafi
I. Kant,
G. V. F
G. Luk
E. Cas
A. Helv
G—B.
F. Bac
F. W. J
transce
I. Kant,
G. W. L
spisi
E. Bloc
H. Die
M. Heid
Aristote
filozofij

filozofska **fb** biblioteka

Urednici biblioteke
BRANKO BOŠNJIAC, MILAN KANGRGA
GAJO PETROVIĆ, PREDRAG VRANICKI

Izdaje
IZDAVAČKA KUĆA »NAPRIJED«

Glavni urednik
MILAN MIRIĆ

Urednik
SRĐAN DVORNIK

FRIEDRICH NIETZSCHE

TAKO JE GOVORIO ZARATUŠTRA

KNJIGA ZA SVAKOGA I NI ZA KOGA

Prijevod i pogovor
DANKO GRLIĆ

naprijed

ZAGREB 1991

Blato je na dnu duše njihove: a zlo je, ako njihovo blato ima još i duha!

Kad biste bili barem tako savršeni kao životinje! Ali životinja je nevina.

Ne savjetujem vam da umrtvite svoja osjetila. Savjetujem vam samo nevinost osjetila.

Savjetujem li vam čistoću? Čistoća je u nekih krepост, ali u mnogih gotovo porok.

Takvi se, dakako, često uzdržavaju: ali kuja putenosti viri pakosno iz svega što rade.

Još i u visine njihove krepостi i do hladna duha slijedi ih ta životinja i njen nemir.

A kako uljudno zna kuja putenosti moliti za komadićak duha, ako su joj uskratili komadićak mesa.

Ljubite li tragedije i sve što vam kida srce? Ali ja sam nepovjerljiv prema vašoj kuji.

Imate i suviše okrutne oči i željno tražite patnike. Nije li se vaša razbludnost samo preobukla i nazvala samilošću?

I dat ću vam još ovu poredbu: nije ih malo koji su htjeli izgnati davola, a pri tom su sami postali svinje.

Tko teško podnosi čistoću, valja ga od nje odvraćati: da ona ne postane put u pakao — to jest u blato i pohotu duše.

Govorim li o prljavim stvarima? Ali to prljavo nije ono najgore.

Onaj što spozna je, ulazi nerado u vodu istine ne onda kad je prljava, već onda kad je plitka.

Doista, postoje oni koji su čisti iz dna duše: oni su blaga srca, oni se voljkije i bogatije smiju nego vi.

Oni se smiju i čistoći i pitaju »što je čistoća?

Nije li čistoća glupost? Ali ta glupost prilazi nama, a ne mi njoj.

Mi smo pružili tome gostu konačište i srce: sad stanuje u nas — i neka ostane koliko želi!»

Tako je govorio Zaratustra.

O PRIJATELJU

»Oko mene je jedan uvijek previše« — tako misli samotnik. »Uvijek jedanput jedan — čini najposlije dva.«

Ja i ono moje uvijek su u odviše žestokoj prepirci: kako bi se to izdržalo kad ne bi bilo prijatelja?

Za samotnika je prijatelj uvijek onaj treći. Taj treći je pluto koje sprečava da razgovor dvojice potone u dubinu. O, postoji i suviše dubina za svakog samotnika. Stoga i žude toliko za prijateljem i njegovom uzvišenošću.

Naša nas vjera u druge izdaje ondje gdje bismo mi rado vjerovali u nas same! Naša je čežnja za prijateljem naš izdajica.

I često se želi ljubavljaju samo preskočiti zavist. I često napadamo i stvaramo neprijatelja, kako bismo sakrili da bismo mogli biti napadnuti.

»Budi bar moj neprijatelj« — tako govori instinsko strahopoštovanje, koje se ne usuđuje moliti za prijateljstvo.

Želi li se imati prijatelj, mora se za njega poći u rat: a da bi se pošlo u rat, mora se *moći* biti neprijatelj.

Treba u svom prijatelju poštovati još neprijatelja! Možeš li sasvim blizu prići prijatelju, a da ga ne prekoračiš?

U svom prijatelju treba da imaš svog najboljeg neprijatelja. Treba da si mu srcem najbliži onda kad mu se odupreš.

Ne želiš pred prijateljem nositi nikakve odjeće? Treba li da bude čast tvojem prijatelju što mu se predaješ onakav kakav jesi? Ali on će te baš zato poslati do davola!

Tko sebe ne taji, ozlojeđuje druge: stoga postoji razlog da se bojite goštinje. Da, kad biste bili bogovi, mogli biste se stidjeti svojih haljina.

Ne možeš se dovoljno lijepo dotjerati za svog prijatelja: jer ti treba da si njemu strijela i čežnja za natčovjekom.

Jesi li svog prijatelja već vidio kako spava — da bi spoznao kako izgleda? A što je, uostalom, lice tvog prijatelja? To je tvoje vlastito lice na grubom i nesavršenom ogledalu.

Jesi li svog prijatelja već vidio kako spava? Nisi li se preplašio da tvoj prijatelj tako izgleda? O, prijatelju moj, čovjek je nešto što mora biti prevladano.

Prijatelj treba da bude vješt u pogađanju i šutnji: ne moraš sve htjeti vidjeti. Neka ti san prokaže, što tvoj prijatelj budan radi.

Pogađanje neka bude tvoja samilost: da bi ponajprije saznao želi li tvoj prijatelj samilosti. Možda on ljubi kod tebe čisto oko i pogled vječnosti.

Samilost prema prijatelju skriva se pod tvrdom ljudskom, na njoj treba da skrhaš zub. Tako će postati prijateljstvo nježno i slatko.

Da li si svom prijatelju čisti zrak, i samoća, i kruh, i lijek? Mnogi se ne mogu izbaviti od svojih vlastitih lanaca, a ipak su prijatelju izbavitelji.

Jesi li rob? Tada ne možeš biti prijatelj. Jesi li tiranin? Tada ne možeš imati prijatelja.

I suviše je dugo bio u ženi skriven rob i tiranin. Stoga žena još nije sposobna za prijateljstvo: ona pozna samo ljubav.

U ljubavi žene postoji nepravda i sljepilo prema svemu što ne ljubi. I u znalačkoj se ljubavi žene skriva još uvijek prepad, i munja, i noć pored svjetla.

Žena još nije sposobna za prijateljstvo. Mačke su još uvijek žene, i ptice. Ili, u najboljem slučaju, krave.

Žena još nije sposobna za prijateljstvo. Ali kažite mi, vi muževi, tko je i od vas sposoban za prijateljstvo?

O, vaše siromaštvo, vi muževi, i vaša škrtoost duše! Koliko god vi mnogo dajete svom prijatelju, toliko ću ja dati svom neprijatelju, a time neću postati nimalo siromašniji.

Potoji druželjublje: moralo bi postojati prijateljstvo.

Tako je govorio Zaratustra.

O HILJADU I JEDNOM CILJU

Mnoge je zemlje vidio Zaratustra i mnoge narode: tako je otkrio dobro i zlo u mnogih naroda. Nikakvu veću moć na zemlji nije našao Zaratustra od dobra i zla.

Nijedan narod nije mogao živjeti, a da prvo nije procjenjivao: ali ako narod hoće da se održi, tada ne smije tako da procjenjuje kao što mu procjenjuje susjed.

Mnogo toga što je jednom narodu dobro, drugom je na ruglo i sramotu: tako sam to našao. Mnogo sam toga našao da se ovdje zove zlim, a tamo se slavi grimiznim počastima.

Nikad jedan susjed nije razumio drugoga: često se čudila njegova duša susjedovu ludilu i susjedovoj zlobi.

Ploča dobarâ obješena je nad svakim narodom. Pogledaj, to je ploča njegovih prevladavanja: pogledaj, to je glas njegove volje za moći.

Ono što drži teškim, smatra narod vrijednim pohvale; što je obavezno i teško, naziva dobrim; a što oslobađa i iz najveće nevolje, ono što je vrlo rijetko, što je najteže — to slavi kao sveto.

Ono što mu je omogućilo da vlada, da pobjeđuje i da sjaj, na grozu i zavist njegova susjeda, to je za nj ono uzvišeno, prvo, to je za nj mjerilo, smisao svih stvari.

Doista, brate moj, ako si spoznao ponajprije nevolju, i zemlju, i nebo i susjeda nekog naroda: tad ćeš sigurno odogetnuti i zakon njegovih prevladavanja, i zašto se na toj ljestvici penje k svojoj nadi.

»Uvijek treba da si prvi i da pretekneš druge: nikog ne treba da ljubi tvoja ljubomorna duša, osim duše prijatelja« — pri tom je Grku zadržala duša: tako je išao svojom stazom veličine.

»Govoriti istinu i dobro vladati lukom i strijelom« — to je smatrao ujedno dragim i teškim onaj narod iz kojeg potječe moje ime — ime koje mi je ujedno drago i teško.

»Poštovati oca i majku, i sve do u sam korijen duše raditi po volji njihovoj«: tu ploču prevladavanja objesio je nad sobom jedan drugi narod i time je postao moćan i vječan.

»Učiti se vjernosti i vjernosti radi dati svoju čast i krv i za zle i opasne stvari«: tako se učeci, svladavao se neki drugi narod, i tako u svladavanju postao bremenit i težak od velikih nada.

Doista, ljudi su predavali jedni drugima sve svoje dobro i zlo. Doista, oni to nisu uzeli, oni to nisu našli, nije im to palo kao glas s neba.

Tek je čovjek unio vrijednosti u stvari kako bi se održao — on je tek stvorio stvarima smisao, ljudski smisao! Stoga sebe i zove »čovjekom«, to jest: onim koji procjenjuje.

O LJUBAVI PREMA BLIŽNJEM

Gurate se oko bližnjega i o tome lijepo govorite. Ali ja vam kažem: ljubav prema bližnjem je vaša zla ljubav prema vama samima.

Vi bježite k bližnjemu pred vama samima i htjeli biste to još proglasiti krepošću: ali ja sam proniknuo to vaše »nesebičnog«.

Ti je starije od Ja; Ti se izgovara sa svetošću, a Ja još ne: tako se čovjek gura prema bližnjem.

Savjetujem li vam ljubav prema bližnjem? Radije vam savjetujem bijeg od bližnjega i ljubav prema najdaljem!

Viša je od ljubavi prema bližnjem ljubav prema najdaljem i budućem; još je viša od ljubavi prema ljudima ljubav prema stvarima i sablastima.

Ova sablast koja pred tobom trči, brate moj, ljepša je od tebe; zašto joj ne daš svoje meso i svoje kosti? Ali ti je sebojiš i bježiš k svojem bližnjem.

Vi ne možete izdržati sami sa sobom i ne ljubite sebe dovoljno: stoga želite zavesti bližnjega na ljubav i sebe pozlatiti njegovom pogreškom.

Želio bih da ne možete izdržati sa svakakvim bližnjima i njihovim susjedima: tako biste morali od sebe sama stvoriti prijatelja i u sebi srce preobilno.

Vi pozivate svjedoka, kad želite da se o vama dobro govori; i kad ste ga zaveli da o vama dobro misli, tada i sami mislite dobro o sebi.

Ne laže samo onaj koji govori protiv svog znanja, već još više onaj koji govori protiv svog neznanja. A tako vi govorite u društvu o sebi i sobom obmanjujete susjeda.

Ovako govori luda: »Ophođenje s ljudima kvari karakter, osobito kad ga netko nema.«

Ponetko prilazi bližnjemu, jer traži sebe, a ponetko zato što bi se htio izgubiti. Vaša zla ljubav prema vama samima pretvara vam samoću u tamnicu.

Oni udaljeniji moraju platiti vašu ljubav prema bližnjem; i čim vas je pet na okupu, uvijek mora umrijeti neki šesti.

Ne volim ni vaše svečanosti: tamo nalazim i suviše glumaca, a i gledaoci se često ponašaju kao glumci.

53

Procjenjivanje je stvaranje: počujte to, vi stvaraoci! Samo je procjenjivanje blago i dragocjenost svih procjenjenih stvari.

Tek procjenjivanjem nastaju vrijednosti: i bez procjenjivanja šupalj bi bio orah opstanka.

Promjena vrijednosti — to je promjena stvaraoca. Uvijek uništava onaj koji mora biti stvoritelj.

Stvaraoci su bili ponajprije narodi, a tek kasnije pojedinci: doista, pojedinac je sam još najmlađa tvorevina.

Narodi su vješali nekad iznad sebe ploče dobara. Ljubav koja želi vladati i ljubav koja želi da se pokorava zajedno su stvorili takve ploče.

Starije je zadovoljstvo stada od zadovoljstva onoga Ja: i sve dok se dobra savjest zove stado, kazat će zla savjest samo: Ja.

Doista, prepredeno Ja, tvrda srca, koje svoju korist traži u koristi mnogih: iz takva Ja ne nastaje stado, to je, štoviše, propast stada.

Svagda su oni koji su ljubili, svagda su stvaraoci stvarali dobro i zlo. Vatra ljubavi i vatra srdžbe gori u svim imenima kreposti.

Mnoge je zemlje vidio Zaratustra i mnoge narode: nikakve veće moći nije Zaratustra našao na zemlji od djela onih koji ljube: »dobro« i »zlo« je njihovo ime.

Doista, prava je neman moć tog hvaljenja i kudenja. Kažite, braćo, tko će svladati tu neman? Kažite tko će okovati tu životinju o njenih hiljadu vratova?

Hiljadu je ciljeva dosad postojalo, jer je postojalo hiljadu naroda. Nedostaju još samo okovi za hiljadu vratova, nedostaje jedan cilj. Čovječanstvo još nema cilja.

Ali kažite mi, braćo moja, ako čovječanstvu još nedostaje cilj, ne nedostaje li tada također — još i čovječanstvo samo?

Tako je govorio Zaratustra.

52

Ne učim vas bližnjem, već prijatelju. Neka vam prijatelj bude svečanost zemlje i predosjećaj natčovjeka.

Učim vas prijatelju i njegovu prepunom srcu. Ali moramo postati poput spužve, ukoliko želimo da nas ljubi prepuno srce.

Učim vas prijatelju u kojem prebiva gotov svijet što je ljuska onog dobrog — stvaralačkom prijatelju, koji uvijek može pokloniti neki gotov svijet.

I kao što mu se svijet razvio, tako će mu se opet u krugovima saviti kao nastajanje dobra pomoću zla, kao nastajanje svrhe iz slučaja.

Neka ti budućnost i ono najudaljenije budu uzrok tvoje današnjice: u tvom prijatelju treba da ljubiš natčovjeka kao tvoj uzrok.

Braćo moja, ne savjetujem vam ljubav prema bližnjemu: savjetujem vam ljubav prema najudaljenijem.

Tako je govorio Zaratustra.

O PUTU STVARAOCA

Želiš li, brate moj, poći u samoću? Želiš li potražiti put sebi samom? Okani se toga još samo trenutak i poslušaj.

»Tko traži, taj lako izgubi sebe sama. Svako je usamljiva nje krivica«: tako govori stado. A ti si dugo pripadao stadu.

Glas će stada još odjekivati i u tebi. Pa iako budeš govorio »nemam više istu savjest kao i vi«, bit će to jadikovanje i bol.

I gle, tu bol samu rodila je još ona ista savjest: i zadnja iskra te savjesti gori još na tvojoj ojađenosti.

Ali ti bi htio poći putem svoje ojađenosti, što je put tebi samome? Pokaži mi onda tvoje pravo na nj, a uz to i tvoju snagu?

Jesi li ti neka nova snaga i neko novo pravo? Prvi pokret? Kotač koji se okreće iz sebe sama? Možeš li prisiliti zvijezde da se oko tebe okreću?

Ah, tako je mnogo pohotljivosti za visinom! Tako se

mного грче славољубиви! Покажи ми да nisi pohotljivac ni slavoљубив!

Ah, tako je mnogo velikih misli, koje ne čine ništa drugo doli ono što čine mjehovi: one nadahnjuju i stvaraju veću prazninu.

Smatraš se slobodnim? Hoću da čujem tvoju misao vodi-lju, a ne to da si se izvukao ispod jarma.

Jesi li se ti *smio* izvući ispod jarma? Postoje mnogi koji su odbacili svoju zadnju vrijednost, kad su odbacili svoju potčinjenost.

Od čega si slobodan? Šta se to tiče Zaratustre? Ali jasno treba da se čita iz tvog oka: *čemu* slobodan?

Možeš li sam sebi dati svoje zlo i svoje dobro i svoju vo-lju objesiti iznad sebe kao zakon? Možeš li biti sam sebi su-dac i osvetnik svoga zakona?

Strašno je samovanje sa sućem i s osvetnikom svoga vlastitog zakona. Kao da je pala zvijezda u pust prostor i ledeni dah samovanja.

Danas još patiš od suviše ljudi, ti pojedinac, danas je još neokrnjena tvoja hrabrost i neokrnjene su tvoje nade.

Ali jednom će te zamoriti samotnost, jednom će se saviti tvoj ponos i tvoja hrabrost zaškrutat zubima. Jednom ćeš zapomagati »ja sam sâm!«

Jednom nećeš više vidjeti svoju uzvišenost, a tvoja će ti niskost biti preblizu i samo će te ono uzvišeno strašiti kao sablast. Jednom ćeš zapomagati: »Sve je lažno!«

Postoje osjećaji koji bi htjeli ubiti osamljenika; ako im to ne uspije, tada, dakako, moraju umrijeti sami! Ali možeš li ti da budeš ubojica?

Poznaješ li, brate moj, već riječ: »preziranje«? I muke tvoje pravednosti, kad želiš biti pravedan prema onima ko-ji te preziru?

Ti mnoge prisiljavaš da zbog tebe preobrate svoje uče-nje; to će ti oni dobro zaračunati. Ti si im se približio, a ipak si prošao pokraj njih: to ti nikad neće oprostiti.

Ti se uzdižeš iznad njih: ali što se više uzdižeš, utoliko te oko zavisti vidi manjim. A najviše je omrznut onaj tko leti.

»Kako biste htjeli biti prema meni pravedni!« — moraš kazati — »ja izabirem vašu nepravednost kao nešto što mi pripada.«

Kažete, gdje da se nađe takva pravednost koja je ljubav s proročanskim očima?

Nadite mi tako ljubav koja će na sebi nositi ne samo svu kaznu već i svu krivicu!

Nadite mi tako pravednost koja će svakome izreći slobodu, osim onima što sude!

Želite li još ovo čuti? Onome koji želi biti potpuno pravedan, postaje i laž nešto ugodno.

Ali kako bih ja htio biti potpuno pravedan! Kako bih mogao dati svakome svoje! Bilo bi mi dovoljno da dam svakome moje.

Napokon, braćo moja, čuvajte se da ne učinite nepravdu bilo kojom pustinjaku. Kako bi to mogao pustinjač zaboraviti! Kako bi on mogao vratiti!

Pustinjač je kao duboki bunar. Lako je u njega baciti kamen; ali ako potone do dna, recite, tko bi ga opet izvadio?

Čuvajte se da ne povrijedite pustinjača! Ako pak to učinite, onda ga još i ubijte!

Tako je govorio Zaratustra.

O DJETETU I BRAKU

Samo za tebe imam jedno pitanje, brate moj: ovo pitanje spuštam u tvoju dušu kao visak, da bih znao kako je duboka.

Ti si mlad i želiš dijete i brak. Ali ja te pitam: jesi li ti čovjek koji *smiije* željeti dijete?

Jesi li ti pobjednik, jesi li svladao sebe sama, postao gospodarem svojih osjetila i svojih kreposti? Tako te ja pitam.

Ili iz tvoje želje govori životinja i nužda? Ili osamljenost? Ili nezadovoljstvo sobom?

Želim da tvoja pobjeda i tvoja sloboda žude za djetetom. Svojoj pobjedi i svom oslobođenju treba da gradiš žive spomenike.

Treba da gradiš iznad sebe. Ali prvo moraš biti sam izgrađen, uspravna tijela i duše.

Ne treba da se rasploduješ samo što je više moguće, već

da se rasploduješ sve više u visinu! Neka ti u tom pomogne vrt braka.

Treba da stвориš jedno više tijelo, prvi pokret, kotač koji se okreće iz sebe sama — treba da stвориš stvaroca.

Brak: tako zovem volju dvoje da stvore jedno, što će biti više od onih koji su ga stvorili. Brak je za mene uzajamno strahopoštovanje, strahopoštovanje onih što hoće takvu volju.

To neka bude smisao i istina tvoga braka. Ali kako da nazovem ono, što mnogi, i suviše mnogi zovu brakom, svi ti suvišni — ah kako da to nazovem?

Ah, to siromaštvo duše udvoje! Ah, to blato duše udvoje! Ah, to jaderno uživanje udvoje!

Sve to zovu brakom; i kažu, njihovi su brakovi sklopljeni na nebu.

Pa ne treba mi to nebo suvišnih! Ne, ne treba mi tih životinja spletenih u nebeskoj mreži!

Neka ostane daleko od mene i taj bog koji, šepajući, blagosilja ono što nije povezao.

Ne smijte se kad govorim o takvim brakovima! Koje dijete nije imalo razloga da plače nad svojim roditeljima?

Vrijednim mi se tako činio neki čovjek i zrelim za smisao zemlje: ali kad sam mu vidio ženu, zemlja mi se učinila ludnicom.

Dā, htio bih da se zemlja trese u grčevima kad se među sobno pare svetac i guska.

Ovaj je pošao kao junak na istine, a konačno je zaplijenio za sebe malu, kičenu laž. On to zove svojim brakom.

Onaj se pak nećkao i dugo birao. Ali odjednom je sebi pokvarilo društvo za svagda: on to zove svojim brakom.

Drugi je tražio služavku s krepostima anđela. Ali odjednom postane on služavka žene pa bi sad svakako htio postati još i anđelom.

Nalazim da su svi kupci brižljiviji i da svi imaju lukave oči. Ali i najlukaviji kupit će svoju ženu kao mačka u vreći.

Mnogo kratkih ludosti — to se u vas zove ljubav. A vaš brak je kraj tih mnogih malih ludosti, kao *jedna* duga glupost.

Ljubav vaša prema ženi i ljubav žene prema muškarcu:

ah, kad bi ona bila barem samilost prema patničkim i skrivenim bogovima! Ali ponajviše se samo međusobno upoznavaju dvije životinje.

Ali i vaša najbolja ljubav samo je ushićena poredba i bolni žar. Buktinja je, koja treba da vam svijetli k višim putovima.

Treba da jednom ljubite iznad samih sebe! Tako učite tek ljubiti! I stoga ste i morali ispiti gorku čašu vaše ljubavi.

I najbolja je ljubav gorčina u čaši: tako ona stvara čežnju za natčovjekom i budi, u tebi stvaraocu, žed!

Žed za stvaraoca, strijela i čežnja za natčovjekom; reci, brate moj, da li je to tvoja volja za brakom?

Sveta je meni takva volja i takav brak. —

Tako je govorio Zaratustra.

O SLOBODNOJ SMRTI

Mnogo ih umire prekasno, a poneki umire i prerano. Još je uvijek svijetu strano učenje: »Umri u pravi čas!«

Umri u pravi čas; tako to uči Zaratustra.

Dakako, onaj tko nikad ne živi u pravi čas, kako bi ikada mogao umrijeti u pravi čas? Bolje bi bilo da se nikad nije ni rodio! — To savjetujem suvišnim.

Ali i ti se suvišni prave važni sa svojim umiranjem, i najšupljiji orah traži još da ga krhaju i drobe.

Svi smatraju važnim umiranje; ali smrt još nije svečanost. Ljudi još nisu naučili kako se posvećuju najljepše svečanosti.

Pokazat ću vam smrt koja izvršava, smrt, što onima koji žive postaje poticaj i svečano obećanje.

Onaj što izvršava, umire svojom smrću, pobjedonosan, okružen nadama i svečanim obećanjima.

Tako bi valjalo naučiti umrijeti; i ne treba da postoji nikakva svečanost, gdje netko, koji tako umire, ne bi posvećivao zakletve živih!

Tako je umrijeti najbolje, zatim je dobro umrijeti i u borbi i razasuti veliku dušu.

Ali borac kao i pobjednik mrze takvu vašu smrt što se ce-reka i šulja kao kradljivica — a ipak dolazi kao gospodar.

Hvalim vam svoju smrt, slobodnu smrt koja dolazi jer je ja hoću.

A kad ću htjeti? — Tko ima cilj i nasljednika, taj želi smrt u pravi čas za cilj i nasljednika.

I iz strahopoštovanja pred ciljem i nasljednikom on neće više vješati suhe vijence u svetišće života.

Doista, ne želim biti sličan onima što pletu užeta: oni vuku nit u dužinu a sami pri tom idu unazad.

Mnogi su za svoje istine i pobjede prestari; krezuba usta nemaju više prava na svaku istinu.

A svaki koji želi biti slavan, mora da se pravodobno oporosti od časti i nauči teškom umijeću, da u dobar čas — ode.

Treba da nas prestanu jesti upravo onda kad najbolje idemo u tek: to znaju oni koji hoće da ih dugo ljube.

Ali postoje, dakako, i kisele jabuke, kojima je sudbina da čekaju do zadnjeg dana jeseni: istodobno postaju zrele, žute i smežurane.

Nekima ostari ponajprije srce, a nekima duh. A ima ih koji su ostarjeli u mladosti: ali kasna mladost znači i dugu mladost.

Mnogome ne uspijeva život: otrovni mu crv nagriza srce. Neka barem nastoji da mu utoliko bolje uspije smrt.

Mnogi neće nikad postati sladak i sagnjit će već u ljeto. Kukavičluk takve još drži na njihovim granama.

Suviše ih živi i suviše ih predugo visi na granama. Morala bi doći oluja i stresti s drveta sve te sagnjile i one što su nagrizeni od crva!

Morali bi doći propovjednici brze smrti! To bi za me bile prave oluje, to bi bili oni koji pravo tresu drvo života! Ali čujem kako se propovijeda samo polagana smrt i strpljivost sa svim onim što je »zemaljsko«.

O, zar vi propovijedate strpljivost s onim što je zemaljsko? Ali upravo to zemaljsko ima i suviše strpljivosti s vama, vi pogani jezici.

Doista, prerano je umro onaj Jevrej kojeg slave propo-